

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ

Seramik Anasanat Dalı

ARKETİP KAVRAMI İLE MODERN SANAT İLİŞKİSİ

Sude ORKUN

Yüksek Lisans Sanat Çalışması Raporu

Ankara, 2024

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ

Seramik Anasanat Dalı

ARKETİP KAVRAMI İLE MODERN SANAT İLİŞKİSİ

Sude ORKUN

Yüksek Lisans Sanat Çalışması Raporu

Ankara, 2024

ARKETİP KAVRAMI İLE MODERN SANAT İLİŞKİSİ

Danışman: Prof. Tuğrul Emre FEYZOĞLU

Yazar: Sude ORKUN

Özet

Carl Gustav Jung'un arketip teorisi, insanların kolektif bilinçdışında saklanan evrensel imgeler ve temaları ele almıştır. Jung bu kavramları ilk olarak 1910'larda ortaya koymaya başlamış, ancak bu düşüncelerin geniş çapta bilinirlik kazanması 1921 yılında "Psikolojik Tipler" adlı eserin yayımlanmasıyla olmuştur. Bu eser, Jung'un analitik psikoloji alanındaki çalışmalarını derinleştirdiği bir dönemi temsil ederek ve insan psikolojisine dair geniş bir çerçeve sunmuştur.

Arketip teorisi, insanlık tarihi boyunca farklı kültürlerde ortaya çıkan benzer mitolojik ve dini öykülerin temelinde yatan ortak öğeleri açıklamayı amaçlamıştır. Bu evrensel imgeler ya da arketipler, Jung'a göre, insan deneyiminin temel yapıtaşlarını oluşturmuş ve bireylerin kolektif bilinçdışı aracılığıyla bu imgelere erişim sağladığını öne sürmüştür.

İlerleyen süreçte arketip teorisi, psikoloji, edebiyat, sanat ve mitoloji çalışmalarında önemli bir yere sahip olmuştur. Bu teori, insan doğasının ve kültürler arası benzerliklerin anlaşılmasında yeni yollar sunarak akademik ve popüler düşünce üzerinde derin bir etki bırakmıştır.

Carl Gustav Jung, psikanaliz çalışmalarında, kişilik oluşumundaki temelleri ele alan tarihsel süreçle ilintili geniş bakış açısını yansıtmıştır. Modern sanat dönemi sanatçılarının bazıları ile doğrudan görüşmüş, sanat, din, felsefe alanlarıyla doğrudan ilgilenmiş ve araştırmalarını bu yönde ilerletmiştir.

Bu tez çalışmasının amacı, Carl Gustav Jung'un derlemelerinden ortaya çıkarılmış olan arketip kavramı üzerinden modern sanat dönemi araştırılarak, Jung'un kolektif bilinçdışı anlatıları bağlamında bir çalışma raporu hazırlamaktır. Bu çalışma, aynı zamanda, literatürde modern sanat dönemini Carl Gustav Jung bağlamında inceleyen kaynak kısıtlılığı nedeni ile seçilmiştir. Bu tez çalışması içerisinde arketip teorisi bağlamında persona, gölge, öz ve anima –animus ön arketipleri ile ilişki kurularak seramik formlar üzerinde uygulamalar yapılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Psikanaliz, Modern Sanat, Arketip, Persona, Anima- Animus, Gölge,
– Öz(Benlik).

RELATIONSHIP BETWEEN THE CONCEPT OF ARCHETYPE AND MODERN ART

Supervisor: Prof. Tuğrul Emre FEYZOĞLU

Author: Sude ORKUN

Abstract

Carl Gustav Jung's archetype theory addresses the universal images and themes stored in the collective unconscious of humanity. Jung first began introducing these concepts in the 1910s, but they gained widespread recognition with the publication of *Psychological Types* in 1921. This work represents a period in which Jung deepened his studies in the field of analytical psychology, providing a broad framework for understanding human psychology.

The archetype theory seeks to explain the shared elements underlying similar mythological and religious stories that have appeared across different cultures throughout human history. According to Jung, these universal images, or archetypes, form the fundamental building blocks of human experience, and individuals access these images through the collective unconscious.

Over time, the archetype theory has gained significant relevance in the study of psychology, literature, art, and mythology. It has had a profound impact on both academic and popular thought, offering new ways to understand human nature and cross-cultural similarities.

In his psychoanalytic studies, Carl Gustav Jung reflected a broad perspective that connected the foundations of personality formation with historical processes. He interacted directly with some Modernist artists, and he was deeply engaged with art, religion, and philosophy, directing his research accordingly.

The aim of this thesis is to prepare a study report by investigating the Modern Art period through the lens of Carl Gustav Jung's archetype concept, as derived from his research on the collective unconscious. The choice of this topic is partly due to the limited literature that examines the Modern Art period in the context of Carl Gustav Jung. In this thesis,

applications on ceramic forms are made by associating them with archetypes such as persona, shadow, self, and anima-animus, which are drawn from this concept.

Keywords: Psychoanalysis, Modern Art, Archetype, Persona, Anima-Animus, Shadow, Self.

TEŞEKKÜR

Mutluluęu öęreten annem'e

Birey olmayı öęreten babam'a

Tez alıőması sürecim boyunca tüm desteği ve emekleri için değerli hocam Prof. T. Emre FEYZOğLU'na teőekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER DİZİNİ

ÖZ.....	i
ABSTRACT.....	iii
TEŞEKKÜR.....	v
İÇİNDEKİLER DİZİNİ.....	vi
GÖRSELLER DİZİNİ.....	vii
GİRİŞ.....	1
1.BÖLÜM: CARL GUSTAV JUNG’UN KİŞİLİĞİN TEMELLENDİRİLMESİ DURUMUNU İNCELEMESİ.....	2
1.1. Carl Gustav Jung 4 Arketip	3
1.2. Carl Gustav Jung’un Arketipleri Temellendirmesi... ..	4
1.3. Carl Gustav Jung ve Sigmund Freud’un Kişilik Analizindeki Görüş Ayrılıkları.....	6
2. BÖLÜM: ARKETİP KAVRAMININ MODERN SANATA YANSIMASI.....	6
2.1. Modern Sanat’a Carl Gustav Jung’un Yaklaşımı ve İncelemeleri.....	8
2.2. Carl Gustav Jung Resim ve Mandalaları.....	10
2.3. Modern Sanat Dönemi İçerisinde Arketipleri Eserlerinde Uygulayan Sanatçılar....	28
3.BÖLÜM: SERAMİK FORM ÜZERİNDE ARKETİP KAVRAMI UYGULAMALARI... ..	39
SONUÇ.....	62
KAYNAKÇA.....	64
YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI.....	65
ETİK BEYANI.....	66
ORJİNALLİK RAPORU.....	67
ORIGINALITY REPORT.....	68

GÖRSELLER DİZİNİ

Görsel 1. İmge 113, Kırmızı Kitap.....	12
Görsel 2. İmge 54, Kırmızı Kitap.....	13
Görsel 3. İmge 64, Kırmızı Kitap.....	14
Görsel 4. İmge 111, Kırmızı Kitap.....	15
Görsel 5. İmge 63, Kırmızı Kitap.....	16
Görsel 6. İmge 72, Kırmızı Kitap.....	17
Görsel 7. İmge 169, Kırmızı Kitap.....	18
Görsel 8. İmge 59, Kırmızı Kitap.....	19
Görsel 9. İmge 60, Kırmızı Kitap.....	20
Görsel 10. İmge 70, Kırmızı Kitap.....	21
Görsel 11. İmge 36, Kırmızı Kitap.....	22
Görsel 12. İmge 45, Kırmızı Kitap.....	23
Görsel 13. İmge 117, Kırmızı Kitap.....	24
Görsel 14. İmge 119, Kırmızı Kitap.....	26
Görsel 15. İmge 123, Kırmızı Kitap.....	27
Görsel 16. Jo Fairfax, Soyтары, 2024. Erişim: 26.05.2024. https://www.jofairfaxstudio.com	28
Görsel 17. Jo Fairfax, Bilge, 2024. Erişim: 26.05.2024. https://www.jofairfaxstudio.com	29
Görsel 18. Jo Fairfax, Aşık, 2024. Erişim: 26.05.2024. https://www.jofairfaxstudio.com	30
Görsel 19. Jo Fairfax, Yaratıcı, 2024. Erişim: 26.05.2024. https://www.jofairfaxstudio.com	31
Görsel 20. Jo Fairfax, Hükümdar, 2024. Erişim: 26.05.2024. https://www.jofairfaxstudio.com	32

Görsel 21. https://www.metmuseum.org/art/collection/search/482518	34
Görsel 22. https://www.moma.org/audio/playlist/287/3723	35
Görsel 23. https://www.moma.org/collection/works/79672	36
Görsel 24. https://philamuseum.org/collection/object/69527	37
Görsel 25. İsimli 1, ‘‘Detay’’, 32x30 cm, Seramik, Serbest Şekillendirme - Kalıpla Şekillendirme, 1050°C / Siyah-Şeffaf Sır. (Kişisel Fotoğraf Arşivi), 2024.	39
Görsel 26. İsimli 2, 32x30 cm, Seramik, Serbest Şekillendirme - Kalıpla Şekillendirme, 1050°C / Siyah-Şeffaf Sır. (Kişisel Fotoğraf Arşivi), 2024.	40
Görsel 27. İsimli 3, ‘‘Detay’’, 32x30 cm, Seramik, Serbest Şekillendirme - Kalıpla Şekillendirme, 1050°C / Siyah-Şeffaf Sır. (Kişisel Fotoğraf Arşivi), 2024.....	41
Görsel 28. İsimli 4, ‘‘Detay’’, 32x30 cm, Seramik, Serbest Şekillendirme - Kalıpla Şekillendirme, 1050°C / Siyah-Şeffaf Sır. (Kişisel Fotoğraf Arşivi), 2024.....	42
Görsel 29. İsimli 5, 18,5x10 cm, Seramik, Kalıpla Şekillendirme, 1050°C / Siyah-Şeffaf Sır. (Kişisel Fotoğraf Arşivi), 2024.....	43
Görsel 30. İsimli 6, 18,5x10 cm, Seramik, Kalıpla Şekillendirme, 1050°C / Siyah-Şeffaf Sır. (Kişisel Fotoğraf Arşivi), 2024.	44
Görsel 31. İsimli 7, 50x30 cm, Seramik, Serbest Şekillendirme, 1200°C / Anagama Pişirimi (Kişisel Fotoğraf Arşivi), 2023.....	45
Görsel 32. İsimli 8, ‘‘Detay’’, 50x30 cm, Seramik, Serbest Şekillendirme, 1200°C / Anagama Pişirimi. (Kişisel Fotoğraf Arşivi), 2023.....	46
Görsel 33. İsimli 9, ‘‘Detay’’, 50x30 cm, Seramik, Serbest Şekillendirme, 1200°C / Anagama Pişirimi. (Kişisel Fotoğraf Arşivi), 2023.	47
Görsel 34. İsimli 10, ‘‘Detay’’, 50x30 cm, Seramik, Serbest Şekillendirme, 1200°C / Anagama Pişirimi. (Kişisel Fotoğraf Arşivi), 2023.....	48
Görsel 35. İsimli 11, 20x25 cm, Seramik, Serbest Şekillendirme, 1050° / Süt Pişirimi 220°C. (Kişisel Fotoğraf Arşivi), 2024.....	49
Görsel 36. İsimli 12, ‘‘Detay’’, 20x25 cm, Seramik, Serbest Şekillendirme, 1050° / Süt Pişirimi 220°C. (Kişisel Fotoğraf Arşivi), 2024.....	50
Görsel 37. İsimli 13, ‘‘Detay’’, 20x25 cm, Seramik, Serbest Şekillendirme, 1050° / Süt Pişirimi 220°C. (Kişisel Fotoğraf Arşivi), 2024.....	51
Görsel 38. İsimli 14, ‘‘Detay’’, 25x30 cm, Seramik, Serbest Şekillendirme, 1050° / Süt Pişirimi 220°C. (Kişisel Fotoğraf Arşivi), 2024.....	52

Görsel 39. İsimsiz 15, ''Detay'', 25x30 cm, Seramik, Serbest Şekillendirme, 1050° / Süt Pişirimi 220°C. (Kişisel Fotoğraf Arşivi), 2024.....	53
Görsel 40. İsimsiz 16, 40x10 cm, Seramik, Serbest Şekillendirme, 1050° / Süt Pişirimi 220°C. (Kişisel Fotoğraf Arşivi), 2024.....	54
Görsel 41. İsimsiz 17, ''Detay'', 40x10 cm, Seramik, Serbest Şekillendirme, 1050° / Süt Pişirimi 220°C. (Kişisel Fotoğraf Arşivi), 2024.....	55
Görsel 42. İsimsiz 18, ''Detay'', 40x10 cm, Seramik, Serbest Şekillendirme, 1050° / Süt Pişirimi 220°C. (Kişisel Fotoğraf Arşivi), 2024.....	56
Görsel 43. İsimsiz 19, 50x15 cm, Seramik, Serbest Şekillendirme, 1050° / Süt Pişirimi 220°C. (Kişisel Fotoğraf Arşivi), 2024.....	57
Görsel 44. İsimsiz 20, ''Detay'', 50x15 cm, Seramik, Serbest Şekillendirme, 1050° / Süt Pişirimi 220°C. (Kişisel Fotoğraf Arşivi), 2024.....	58
Görsel 45. İsimsiz 21, 50x15 cm, Seramik, Serbest Şekillendirme, 1050° / Süt Pişirimi 220°C. (Kişisel Fotoğraf Arşivi), 2024.....	59
Görsel 46. İsimsiz 22, 25x15 cm, Seramik, Serbest Şekillendirme, 1050° / Süt Pişirimi 220°C. (Kişisel Fotoğraf Arşivi), 2024.....	60
Görsel 47. İsimsiz 23, 25x15 cm, Seramik, Serbest Şekillendirme, 1050° / Süt Pişirimi 220°C. (Kişisel Fotoğraf Arşivi), 2024.....	61

GİRİŞ

Sanat psikolojisinin izleri eski zamanlara kadar uzanabilir, çünkü insanlık uzun yıllardır sanatsal ifadenin doğası ve bunun psikolojik sonuçlarıyla ilgilenmektedir. Ancak sanat psikolojisinin ayrı bir araştırma alanı kapsamında resmi olarak incelenmesi 19. yüzyılın sonlarında ve 20. yüzyılın başlarında ortaya çıkmıştır.

Jung, yazılarında sanat ile bilinçdışı zihin arasındaki ilişkiyi araştırmıştır ve sanatçıların eserlerini yaratmak için bilinçdışı arzulardan ve çatışmalardan nasıl yararlandıklarını incelemiştir. Jung, arketip kavramını önermiş ve sanat psikolojisini anlamlandırmada sembollerin ve kolektif bilinçdışının önemini vurgulayarak arketiplerin sanatsal ifadedeki rolünü araştırmıştır.

20. yüzyılın başlarında Gestalt teorisyenleri Max Wertheimer, Wolfgang Köhler ve Kurt Koffka gibi psikologlar da bireylerin sanat eserlerini nasıl algıladıklarını ve yorumladıklarını anlamının temelini oluşturan algı ve görsel biliş çalışmalarına önemli katkılarda bulunmuşlardır. O zamandan bu yana sanat psikolojisi, estetik algı, sanata yönelik duygusal tepkiler, yaratıcılık ve sanatsal yaratımda yer alan psikolojik süreçler dahil olmak üzere çeşitli konuları kapsayacak şekilde gelişmeye ve genişlemeye devam etmiştir. Günümüzde sanat psikolojisi, sanat ile insan zihni arasındaki karmaşık ilişkiyi keşfetmek için psikoloji, sinir bilimi, sanat tarihi, felsefe ve diğer disiplinlerden gelen iç görülerden yararlanan canlı ve disiplinler arası bir alandır.

Yaşamım ortaya koyabildiğim bilimsel yapıtlardır. İkisi de aynı şey demek. Yapıtlarım, içsel gelişmemi ifade ettikleri için yaşam yolumdaki belli durak noktaları olarak değerlendirilebilirler. Yazdığım her şey, içsel bir zorunluluğun sonucuydu. Kaynakları da kaderimde olan bir zorlama. Yazdıklarım bana içimden saldıran şeylerdi... Beni harekete geçiren ruhun konuşmasına izin verdim. Jung, 2001: 231

1.BÖLÜM: CARL GUSTAV JUNG’UN KİŞİLİĞİN TEMELLENDİRİLMESİ DURUMUNU İNCELEMESİ

Carl Gustav Jung, sanatı bilinçdışı zihnin doğrudan ifadesi olarak görmüştür. Bireylerin içsel deneyimlerini keşfedip biçimlendirebilecekleri bir araç olarak tanımlamıştır. Jung'a göre sanat yalnızca bir eğlence ya da dekorasyon biçimi değil, dil ve kültürü aşan derin bir iletişim aracıdır. Sanat aracılığıyla bireyler, bilinçdışı materyalle sembolik ve yaratıcı bir şekilde yüzleşip bütünleştirerek ruhun daha derin katmanlarına erişebilmişlerdir. Jung ayrıca yaratıcı süreci, kendini keşfetme ve bireyselleşme yolculuğu olarak görmüş ve sanatın dönüştürücü gücünü vurgulamıştır. Bilinçdışı aracılığı ile etkileşim kurarak bireyler, en derindeki düşüncelerine, duygularına ve arzularına dair içgörü kazanabilmişlerdir.

Jung'un bakış açısına göre sanat psikolojisi, kolektif bilinçdışı kavramı ve sembollerin ifadesinden oluşmuştur. Jung, sanatın kültürler arası ve tarih boyunca paylaşılan evrensel sembollerden ve arketiplerden yararlanarak bilinçdışı zihnin doğrudan bir ifadesi olarak hizmet ettiğine inanmıştır. Buna göre sanatçılar genellikle arketip imgelerin bulunduğu bilinçdışının derinliklerinden ilham almıştır. Bu arketipler, derin duygusal tepkiler uyandıran ve mitlerde, rüyalarda ve kültürel anlatılarda mevcut olan evrensel kalıplar veya temalardır. Sanatçılar, eserleri aracılığıyla bu arketiplere biçim vererek, bireylerin kendi bilinçdışı deneyimleriyle bağlantı kurmalarına olanak sağlamıştır.

Jung ayrıca sanat psikolojisinde bireyleşme sürecinin önemine vurgu yaparak, sanat yaratmanın, bireyleri daha fazla kişisel farkındalığa ve kişisel gelişime yönlendiren dönüştürücü bir süreç olabileceğine inanmıştır. Genel olarak Jung, sanatı insan ruhunun derinliklerini keşfetmek, evrensel semboller ve arketiplerle bağlantı kurmak ve kişisel dönüşümü ve bireyselleşmeyi teşvik etmek için güçlü bir araç olarak görmüştür. Carl Gustav Jung, kişiliğin oluşum sürecinde, Freud’un tüm öğretilerini daha geniş bir açıda ele almış, tarihsel sürecin, insanların ortak atalarının tüm izlerinin kişiliğin oluşmasında bir etken olabileceğini öne sürmüştür. Sanat dalları ‘’Arketip’’ kavramından yola çıkarak seyirci ile eser arasında bir yansıma bağı kurarak eserlerini geliştirebilmiştir. Bunların örneklerine sinema, edebiyat, plastik sanatlarda rastlanmaktadır.

1.1. Carl Gustav Jung 4 Arketip

Carl Gustav Jung'a göre psişe kavramı ruh, varlığın tamamı gibi olguları ele almıştır ve insanın tüm uğraşlarına rağmen bir türlü psişe'de olması gereken dengeyi kuramayacağından bahsetmiştir . Psişe'nin daima bir bütünlük, denge arayışında olmaya devam ettiğini ifade eden Jung, bu durumun kişi uyku sürecindeyken bile süreceğini, rüyaların da bu sebeple kişisel ya da kolektif bilinçdışı yolu ile geri çağırılan bilgilerden oluşabileceğini ifade etmiştir. Arketip kuramı Antik Yunan döneminde yaşamış olan Platon'un "Şölen" adlı eserinden etkilenmiştir. Jung'a göre her kavram zıttı ile var olur ve ancak zıttının varlığı ile anlaşılabilir. "Arke" ilksel olan demektir ve kişilik oluşumunun temellerinin sürecini ele alır. Arketip kavramını açıklarken de gölge-persona, anima-animus, ben arketiplerinde daima içindeki zıttı anlatmıştır. Arketipler doğrudan değil, dolaylı olarak yansıtma ile ele alınmaktadır.

Persona: Toplumsal kimlik, maskedir. Kolektif bilinçdışının bir ögesi olmakla beraber bireyin kim olmak ve nasıl görünmek istediği sorularını açıklamıştır. Jung bunun aslında tehlikeli olduğunu vurgulamış; " Persona'nın kendisini göstermesi de başlı başına bir sorun değildir, yeter ki görüldüğü gibi olduğun fikrine kapılma. Ancak bunun ayırımına varamıyorsan tatsız çatışmalarla karşılaşma sürpriz olmaz. (C. G. Jung - Dışa Bakan Rüya Görür, İçe Bakan Uyanır, 2020)" şeklinde ifade etmiştir.

Gölge: Bireyin dürtüsel ve ilkel tarafıdır. Arzular ve istekler bütünüdür. Bireyi toplumla karşı karşıya getirebilir. İnsan gölge ile uzlaşma sağladığında gölgenin karanlık ve yıkıcı tarafını dizginleyip, yaratıcı tarafı ile bireysel ve nihayetinde toplumsal bir sonuca ulaşabilir. Jung, bu durumu; "Gölgeyle yüzleşme bu yüzden ahlaki bir sorumluluktur.(C. G. Jung - Dışa Bakan Rüya Görür, İçe Bakan Uyanır, 2020)" şeklinde ifade etmiştir.

Anima/Animus: Jung insanın 'tabula rasa' yani boş bir levha olarak dünyaya gelmediğine inanır. Cinsiyet kavramı da ona göre bu inancından etkilenmiştir. Anima-animus arketipleri, Jung'a göre yin-yang motifi gibi dengede bulunan zıtlıkları barındırır. Erkek bireyin içindeki dişi ruhu anima, dişi bireyin içindeki eril ruhu animus olarak nitelendirmiştir. "Anima ruh durumlarını, animus düşünceleri üretir. Yani bir kadının düşünmesi ile erkeğin sezgisi ve duyguları bilinçdışındaki bu arketiplerin etkisi altındadır.(C. G. Jung - Dışa Bakan Rüya Görür, İçe Bakan Uyanır, 2020)" olarak ifade etmiştir.

Öz(Benlik): Tamamlanma, üst bir benlik kavramına ulaşmayı temsil etmiştir. Jung benlik arketipinde kişinin bilinç ve bilinçdışının birleşerek tam bir uyum sağlama halini ele almıştır.

Kolektif Bilinçdışı: Atalardan aktarılan hikayedir. Toplumsal olarak yaşadıklarımızın aşamın yansıması olarak ifade edilmiştir. Bireyin bu anılara ulaşması rüya ve başka şekilde oldukça zor olduğu vurgulanmıştır. Bu kurama göre birey, yansımalarını kişilik temeli üzerinde çözümlenebilmektedir.

Kişisel Bilinçdışı: Bireyin yaşam boyu kendine ait biriktirdiği ve bastırdığı anılar bütünüdür. Birey bu anılara kolektif bilinçdışına göre daha kolay ulaşabilir. Jung bu durumu ‘’gelecekteki ruhsal düşüncelerin tohumu (The Structure of the Unconscious, 1916’’ olarak ifade etmiştir.

1.2. Carl Gustav Jung’un Arketipleri Temellendirmesi

Jung'un çalışmaları, bilinçaltını keşfetme ve insan psikolojisinin daha derin katmanlarını anlama konusunda Freud'dan ayrılarak kendine has bir yol izlemiştir. Okültizmle ilişkisi henüz çocuk yaşlarda dindar bir aileye sahip olmanın sonucu başlamış, psikiyatri alanındaki doktora tezini de ‘’Okült Fenomenlerin Psikolojisi’’ üzerine yazmıştır. Jung psikanalizi, simgeler, arketipler ve kolektif bilinçdışı kavramları üzerine yoğunlaşmasıyla öne çıkmış, mistik ve ezoterik düşüncelerle bilimsel psikolojiyi entegre etme çabasında, psikolojik süreçleri anlamak için mitoloji, din ve farklı kültürlerin sanat eserlerinden yararlanmıştır.

Jung'a göre, insan zihni sadece kişisel deneyimlerle şekillenmez; aynı zamanda insanlığın ortak deneyimlerinden oluşan kolektif bir bilinçdışına da sahiptir. Bu kolektif bilinçdışı, tüm insanların paylaştığı, zaman ve kültürden bağımsız evrensel temaları ve figürleri (arketipleri) içerir. Jung, bu arketipleri sıklıkla mitolojik figürler, dini semboller ve düşler aracılığıyla analiz etmiştir.

Özellikle "Kırmızı Kitap"(Liber Novus) olarak bilinen eserinde, onun içsel deneyimlerini, fantezilerini ve rüyalarını kaleme almış, Jung'un bilinçdışı ile olan diyaloglarını, simgesel görüntüler ve mistik düşünceler aracılığıyla göstermiştir. Bu eser, Jung'un kişisel mitini yaratma ve anlama sürecini yansıtarak okült ile olan bağlantılarını açıklamıştır. Okült düşüncelerle olan ilişkisi, onun analitik psikolojiye olan katkılarını zenginleştirmiş ve modern psikolojinin sınırlarını

genişletmiştir. Jung, bilinçdışının derinliklerine inmek ve insan deneyiminin mistik ve metafizik boyutlarını keşfetmek için bir yol haritası sunmuştur. Bu yaklaşım, Jung'un düşünce dünyasını ve psikolojik teorilerini, sadece bilimsel verilere dayanan bir yaklaşımdan daha kapsamlı bir perspektife taşımıştır.

Sanatı bilinçdışı zihnin doğrudan ifadesi olarak gören Jung, bireylerin içsel deneyimlerini keşfedip biçimlendirebilecekleri bir araç olarak tanımlamıştır. Sanatçıların, evrensel temalar ve duygularla ilişkili eserler yaratmak için arketip imgelerin bulunduğu kolektif bilinçdışından yararlandığına inanmıştır.

Arketipler, derin duygusal tepkiler uyandıran ve mitlerde, rüyalarda ve kültürel anlatılarda mevcut olan evrensel kalıplar veya temalardır. Sanatçılar, eserleri aracılığıyla bu arketiplere biçim vererek, bireylerin kendi bilinçdışı deneyimleriyle bağlantı kurmalarına olanak sağlamıştır.

Jung ayrıca sanat psikolojisinde bireyleşme sürecinin önemine vurgu yaparak, sanat yaratmanın, bireyleri daha fazla kişisel farkındalığa ve kişisel gelişime yönlendiren dönüştürücü bir süreç olabileceğine inanmıştır. Sanatı insan ruhunun derinliklerini keşfetmek, evrensel semboller ve arketiplerle bağlantı kurmak ve kişisel dönüşümü ve bireyselleşmeyi teşvik etmek için güçlü bir araç olarak görmüştür.

Carl Gustav Jung'un sanata ilişkin görüşleri, kendi yazıları, konferansları ve röportajları da dahil olmak üzere çeşitli kaynaklarda tartışılmaktadır. Jung'un sanat hakkındaki fikirlerini detaylandığı önemli metinlerden bazıları;

"Psikoloji ve Edebiyat" (1930): Jung'un bu makalesi, edebiyatın ve sanatsal ifadenin psikolojik önemini araştırıyor ve edebiyatın insan ruhunu nasıl yansıttığı ve etkilediğini tartışmaktadır.

"Bilinçdışının Psikolojisi" (1912): Bu çalışmada Jung, bilinçdışı zihnin derinliklerine inmiş ve sanat psikolojisine dolaylı olarak değinen sembolizm ve mitin insan psikolojisindeki rolünü tartışmıştır.

"İnsan ve Sembolleri" (1964): Jung tarafından düzenlenen bu ortak çalışma, sanat, rüyalar ve mitler de dahil olmak üzere insan ifadesinin çeşitli biçimlerinin ardındaki sembolizm ve anlama dair içgörüler sağlamıştır.

Arketipler sanat içeriğinde çoğunlukla izleyicilerde derin, bilinçaltı düzeyde yankı uyandıran evrensel semboller ve temalar olarak tanımlanmıştır. Sanatçılar, güçlü duygusal tepkiler uyandıran ve evrensel gerçekleri ve temaları ileten eserler yaratmak için arketip imgelerden yararlanmıştır. Arketipler resim, heykel, edebiyat, müzik ve film dahil olmak üzere çeşitli sanatsal ifade

biçimlerinde ortaya çıkmış ve insan ruhunun daha derin katmanları ve kolektif bilinçdışıyla bağlantılı bir aracı olarak hizmet etmiştir. Sanatçılar, anlamı iletme, düşüncüyü kışkırtmak ve izleyicide bir rezonans duygusu uyandırmak için bilinçli veya bilinçsiz olarak arketip imgeleri eserlerine dahil etmişlerdir.

1.3. Carl Gustav Jung ve Sigmund Freud'un Kişilik Analizindeki Görüş Ayrılıkları

Sigmund Freud ve C. Gustav Jung'un uzun yıllar sürecek olan iletişimleri, Jung'un Freud'a duyduğu hayranlıkla yazmış olduğu bir mektup ile gerçekleşmiştir. Bir süre sonra yoğun bir iş birliği neticesinde uzmanlıkları içerisindeki teorilerini tartışarak, yıllar sürecek olan bir arkadaşlık kurmuşlardır. Freud, Jung'u fikirlerini ve kuramını geleceğe taşıyacak isim olarak düşünmüştür. Ancak Jung, kendi kuramını öne sürmüş ve Freud'a göre bu kuram spiritüel bir görüş olduğu gerekçesiyle fikir ayrılığına düşülmüştür. C. Gustav Jung ve Sigmund Freud'un fikirsel olarak ayrıştığı en önemli konu bilinç kavramıdır. Jung'a göre bilinç ve bilinçdışı sürekli etkileşim halindedir ve bireydeki 'ego' bir damıtma sistemidir. Bilgi aktarımı ego sayesinde bilince veya bilinçdışına yönlendirilir. Libido kavramı, rüya analizleri ve kişilik oluşumu ile ilgili de birçok fikir ayrılığı yaşamışlardır. Carl Gustav Jung'a göre libido cinsel dürtülerden ibaret değildir. Jung, libido kavramını psikolojik enerji olarak tanımlarken Sigmund Freud cinsel dürtülerin enerjisi olarak tanımlar. Kendi yarattığı kurama karşı Jung'un kuramını bilim dışı, mistik, spiritüel olarak nitelendiren Freud, kuramını ileriye taşıyacak kişinin Jung olamayacağını dile getirmiştir. Kişilik temellendirme üzerinde farklı kuramlar geliştirmişlerdir. Jung kişilik tiplerini daha fazla detaylandıran işlevsel zıtlıklar ve nitelikler üzerinde çalışmıştır.

Carl Gustav Jung Sigmund Freud ile ilgili olarak 'Ruh' adlı kitabında bir bölüm ayırmıştır. Bu bölüm Freud'a duyduğu minnetin yanı sıra, eleştirilerini de içermiştir. (Jung, 1957: 59, 68).

2. BÖLÜM: ARKETİP KAVRAMININ MODERN SANATA YANSIMASI

Modern sanat, sanat tarihinde çığır açan bir dönemi temsil etmiştir. 19. yüzyılın sonlarından 20. yüzyılın ortalarına kadar olan bu zaman diliminde, sanat anlayışı radikal bir değişim geçirmiştir. Geleneksel sanat normları sorgulanmış ve yeni ifade biçimleri keşfedilmiştir. Sanatçılar, duygularını, düşüncelerini ve deneyimlerini daha önce görülmemiş bir özgürlükle ifade etme arayışına girmiştir. Soyut dışavurumculuk, kübizm, dadaizm gibi çeşitli akımlar ortaya çıkmış ve

sanatın tanımı genişletilmiştir. Sanat artık sadece nesnelere betimlemekle kalmamakla beraber aynı zamanda izleyiciyi düşündüren ve duygusal tepkiler uyandıran bir deneyim haline gelmiştir. Modern sanat, sanatın evrenselliğini ve sürekli değişen doğasını vurgulayan bir dönemin bütünüdür.

Modern sanat akımlarının ortaya çıkışı, sanat tarihinde önemli bir dönüm noktasını temsil etmiştir. 19. yüzyılın sonlarına doğru, endüstriyel devrim, bilimsel ilerlemeler ve toplumsal değişimlerle birlikte sanat dünyasında da büyük bir dönüşüm yaşanmış, geleneksel sanat normlarına karşı bir tepki olarak, sanatçılar yeni ifade biçimleri aramaya başlamışlardır.

İzlenimcilik, bu dönemin önemli akımlarından biridir. İzlenimciler, dış dünyanın ışık ve renklerini anlık ve subjektif bir şekilde yakalama arzusuyla dış mekânlarda çalışmaya başlamışlardır. Sanatçılar, doğal ışığın etkilerini ve anlık duyguları yakalamak için geleneksel teknikleri terk ederek fırça darbelerini daha serbest bir şekilde kullanmışlardır.

Daha sonra, post-izlenimcilik akımıyla birlikte sanatçılar, izlenimcilikten ayrılarak duygusal ve sembolik ifadeler arayışına girmişlerdir.

Aynı dönemde, kübizm akımı da ortaya çıkmıştır. Kübizm, nesnelere geometrik şekillerle parçalara ayırarak ve farklı açılardan göstererek geleneksel perspektif anlayışını sorgulamıştır. Pablo Picasso ve Georges Braque, bu akımın öncüleri arasında yer alırken, sanatın temel unsurlarını (örneğin, biçim, renk, uzay) yeniden tanımlamışlardır.

Dadaizm ise, I. Dünya Savaşı sonrasında ortaya çıkmıştır. Dadaistler, savaşın yıkıcı etkilerini ve toplumsal çalkantıları eleştiren radikal bir tutum benimsemiş, sanat eserlerinde rastlantısal ve ironik unsurları kullanarak geleneksel sanatın kurallarını reddetmişlerdir.

Bu akımlar, modern sanatın çeşitli yönlerini temsil ederken, sanatın evriminde ve toplumsal değişimlerin yansımalarında önemli bir rol oynamışlardır.

2.1. Modern Sanat'a Carl Gustav Jung'un Yaklaşımı ve İncelemeleri

Psikiyatri Araştırmaları

Carl Gustav Jung 'un 1902-1905 seneleri arasında henüz kariyerinin ilk döneminde yayınlamış olduğu makalelerden oluşmaktadır. Bu vakalardan biri 1847 senesinde doğmuş kimlik bilgileri gizli bir ressamın hastane sürecini anlatmaktadır. 1870 senelerinde resim sanatı ile ilgilendiği düşünüldüğünde, dönemin Empresyonist sanatçılarından olabileceği düşünülmektedir. Başarılı bir çocuk dönemi geçirmiş olan hasta, gençlik döneminde farklı yerlerde bulunmaya başlamış ve alkol problemleri yaşamıştır.

Bir yerde birkaç aydan fazla kalamıyor, sürekli içiyor, hiçbir şeyden tatmin olmuyormuş, ona göre hiçbir işveren yeterince iyi değilmiş, her zaman "özel fikirleri" varmış, "takdir edilmek" istiyormuş, "her şeyin kendi istediği gibi olması gerektiğini" düşünüyormuş, her zaman telaşlıymış,sık sık haber vermeden iş değiştiriyor hatta bazen parasını bile almadan çıkıp gidiyormuş." (Jung, 2020, s.135) .

Hasta 2 Ekim 1886'da Burghölzli'ye nakledilmiştir. Manik bozukluk teşhisi koyulan hasta, hastanede kaldığı süreçte ona verilen malzemelerle çeşitli resimler yapmıştır. Resimlerinin arasında şapel ve hastane mermerlerinin altında farklı şeytan tasvirleri resmetmiştir. 1887 senesinde taburcu edildikten sonra hırsızlık suçundan dolayı tutuklanmıştır.(Jung, 1966: 135, 145).

"Sanatın asıl kaynağı olan sanatçı, sanat yaratma sürecinde yaratacağı şeyle özdeşleşir." (C. Gustav Jung, Ruh: 80).

Carl Gustav Jung, analitik psikoloji kurucularından olarak bilinir ve sanat üzerinde de derin bir etkisi olmuştur. Jung sanat eserlerinin arketipler, bireysel ve kolektif bilinçdışı ile olan ilişkisini vurgulamıştır.

Jung'a göre, sanat eserleri bilinçdışı dürtülerin, düşüncelerin ve duyguların simgesel ifadeleri olmuştur. Sanatçılar, genellikle kendi iç dünyalarını anlamlandırmak ve içsel çatışmalarını çözmek için sanata başvurmuşlardır. Jung, sanat eserlerinde sık sık rastlanan mitolojik ve dini motiflerin, insanların kolektif bilinçdışında yer alan arketipleri yansıttığını öne sürmüştür. Bu arketipler, evrensel karakterler ve hikayeler olarak ortaya çıkmış ve insan deneyiminin temel yönlerini simgelemiştir.

Jung, sanat eserlerinin estetik değerlerinden ziyade, içeriklerinin psikolojik analizini yapılmasını savunmuştur. Bir sanat eserini incelemek, Jung'a göre, eserin yarattığı etkileri ve sanatçının bilinçdışından gelen mesajları anlamlandırmak için bir çözüm olmuştur. Jung bu bağlamda,

eserlerin sembolik dili çözümlenirken, sanatçının kişisel geçmişi, kültürel ve tarihsel bağlam gibi birçok faktör olduğunu belirtmiştir.

Jung, sanatın terapötik değerine büyük önem vermiş, terapi yöntemlerinde, hastalarını kendi bilinçdışı içeriklerini ifade etmeleri için teşvik etmiştir. Bu süreçte kullanılan yöntemler arasında resim yapma, heykel, yazı yazma gibi sanatsal faaliyetleri bulundurmıştır. Jung'a göre, bu yaratıcı süreçler, bireyin kendi iç dünyasıyla yüzleşmesinde önemli bir etken olmuştur.

Jung'un sanata bakış açısı, 20. yüzyılın ortalarından itibaren psikoloji, sanat tarihi ve eleştirisinde önemli bir yere sahip olmuştur. Özellikle, sanat eserlerinin daha derinlemesine analiz edilmesi ve sanatın insan psikolojisi üzerindeki etkilerinin daha iyi anlaşılması konusunda büyük katkılar sağlamıştır. Jung'un teorileri, modern sanat terapisi uygulamalarının temelini oluşturmuş ve sanatçıların eserlerini yaratırken bilinçdışı süreçlerini daha fazla keşfetmelerine olanak tanımıştır.

Carl Gustav Jung'un sanata yaklaşımı, onun genel psikoloji teorilerinin bir uzantısı olarak görülebilir ve sanatın insan deneyimi ve bilinçdışı ile olan derin bağını vurgular. Jung "Ruh" isimli kitabında Modern Sanat dönemi sanatçılarından Picasso'ya dair düşüncelerini bir metinde toparlamıştır.

Picasso'ya Dair

Bir psikiyatrist olarak Picasso'nun sanatı tarafından derinlemesine etkilenen Carl Gustav Jung, bu konudaki düşüncelerini paylaşmaktan dolayı okurlardan özür dilemeyi düşünmüştür. Eğer bu konu saygın bir otoriteden gelmemiş olsaydı, büyük olasılıkla bu konuda kalem oynatmayacağını belirtmiştir. Bu, Picasso'nun sanatını küçümsediği anlamına gelmemektedir; sonuçta, James Joyce gibi edebi dahiler üzerine de epey kafa yormuştur. Aslında, Picasso'nun sorunları onu son derece ilgilendirmektedir, ancak bu konunun genişliği, zorluğu ve karmaşıklığı, kısa bir makalede ele alınamayacak kadar büyük görünmektedir. Picasso'nun sanatı üzerine söyleyecek pek bir şeyi olmasa da, sanatının psikolojisi hakkında konuşabileceğini belirtmiştir. Dolayısıyla estetik değerlendirmeyi sanat eleştirmenlerine bırakıp, kendini bu sanatsal yaratıcılığın altında yatan psikolojiyle sınırlamıştır.

Yaklaşık yirmi yıldır psişik süreçlerin resimle temsil edilmesinin psikolojisiyle ilgilenen Jung, Picasso'nun tablolarına profesyonel bir bakış açısıyla yaklaşabilmektedir. Deneyimlerine dayanarak, Picasso'nun psişik sorunlarının, hastalarınıninkilerle neredeyse aynı olduğunu rahatlıkla söyleyebileceğini ifade etmiştir. Ancak, bu konuda kanıt sunamamanın getirdiği sınırlamalar nedeniyle, gözlemlerinin okurun iradesine ve hayal gücüne bağlı kalacağını belirtmiştir.(Jung, 2017:179,186).

Soyut sanatın içeriğini esas olarak "içeriden" aldığını düşünen Jung, bu "içeri" kavramının bilinçle örtüşmediğini, çünkü bilincin genellikle nesnelere imgelerinden oluştuğunu ve bu imgelerin genel beklentilerle örtüşmesi gerektiğini belirtmiştir. Ancak, Picasso'nun nesnelere genel kabulden farklı görüldüğünü ve dış deneyimin nesnesiyle artık hiçbir ilgisi kalmadığını söylemiştir. Picasso'nun eserlerinde, dış deneyimle örtüşmeyen unsurların, bilincin ardında yer alan "içeriden" geldiğini ifade etmiştir. Bilincin ardında mutlak bir boşluk olmadığını, bilinçdışı psişenin bulunduğunu ve bu psişenin bilinci içerden etkilediğini belirtmiştir. Bu "içeri" görünmez ve hayal edilemez olduğundan, Jung, hastalarından bu etkileri resimsel formda anlatmalarını istemiştir. Bu ifade yönteminin, bilinçdışı içeriğe ulaşmak ve hastanın bunları anlamasına yardımcı olmak için olduğunu belirtmiştir. Terapötik etkisinin, bilinçdışı süreçlerin bilinçten tehlikeli bir şekilde kopmasını önlemek olduğunu ifade etmiştir. Psişik arka plandaki süreçlerin ve etkilerin tüm resimsel temsillerinin sembolik olduğunu belirtmiştir. Bu imgelerin bilinmeyen bir anlama işaret ettiğini, bu yüzden belirli bir anlamı kesin olarak belirlemenin imkânsız olduğunu dile getirmiştir. Bu imgelerin kafa karıştırıcı ve anlaşılmaz bir karmaşa olarak görüldüğünü ancak benzer birçok resmin karşılaştırmalı olarak incelenmesiyle anlamının mümkün olduğunu ifade etmiştir. Hastaların resimlerinin genellikle daha açık ve basit olduğunu, bu nedenle modern sanatçıların eserlerinden daha kolay anlaşılır olduklarını belirtmiştir.

2.2.Carl Gustav Jung Resim ve Mandalaları

Carl Gustav Jung, Kırmızı Kitap adlı eserinde spiritüel karakterlerden ve fantezilerinden bahsetmiştir. Bu karakterlerin aynı zamanda resimlerini yaparak imgeler üzerinden de tasvir etmiştir.

Philemon, bilge bir rehber ve danışman olarak karşımıza çıkar. Jung'un bilinçdışının derinliklerinden gelen bilgeliği temsil eder. Philemon, Jung'a içsel yolculuğunda rehberlik eder ve ona bilgelik sunar.

İzdubar, Mezopotamya mitolojisinden esinlenmiş güçlü bir figürdür. Jung'un içsel yolculuğunda önemli bir figür olarak yer alır ve bilinçdışının güçlü ve gizemli yönlerini temsil eder.

Salome, Jung'un anima arketipini temsil eden kadınsı bir karakterdir. Jung ile içsel bir ilişki kurar ve onun kadınsı yönleriyle yüzleşmesini sağlar.

Kırmızı Şövalye, Jung'un gölge tarafını temsil eder. Jung'un kendi karanlık yönleriyle yüzleşmesine yardımcı olur ve bilinçdışının karanlık taraflarını sembolize eder.

Siyah Adam, Jung'un bilinçdışının tehlikeli ve karanlık yönlerini temsil eder. Jung'un kendi korkularıyla yüzleşmesini sağlar ve bilinçdışının karanlık yönlerini sembolize eder.

Ammonius, manevi bir rehber ve keşiş figürüdür. Jung'un ruhsal arayışında ona manevi rehberlik sağlar ve içsel yolculuğunda ona destek olur.

Anima, Jung'un içsel kadınsı tarafını ve bilinçdışındaki karşıt cinsiyetin psikolojik temsilcisini simgeler. Jung'un kendi bilinçdışı ve kadınsı yönleriyle yüzleşmesini sağlar.

Elijah, Jung'un içsel rehberlerinden biri olan bilge bir figürdür. Bilgelik ve rehberlik sunar, Jung'un içsel yolculuğunda önemli bir figür olarak yer alır.

Ka, Mısır mitolojisinden bir ruh figürüdür ve Jung'un bilinçdışındaki ilkel ve ruhsal yönleri temsil eder. Jung'un bilinçdışı ile olan etkileşimlerinde önemli bir sembolik figürdür.

Pleroma, Gnostik mitolojideki tanrısal tamlık ve bütünlük durumunu ifade eder. Jung'un ruhsal ve metafiziksel keşiflerinde önemli bir kavram olarak yer alır.

Jung'un bu karakterleri ve onların anlamlarını detaylı bir şekilde açıkladığı "Kırmızı Kitap", onun bilinçdışı ile olan derin keşiflerini ve içsel diyaloglarını içerir. (Jung, 2020)

Görsel 1. İmge 113, Kırmızı Kitap, 2015

Görsel 2. İmge 54, Kırmızı Kitap, 2015

Resim yazısı: “brahmallaspati.” Julius Eggling şöyle diyor: “Brihaspati ya da Brahmanaspati, dua ya da tapınmanın efendisi, rahibin saygınlığının temsilcisi olarak Agni'nin yerini alır... Rig-Veda X, 68,9'da... söylenene göre Brihaspati şafağı (avindat), gökyüzünü ve ateşi (agni) bulmuştur ve ışığı (arka, güneş) ile karanlığı kovmuştur. Genel olarak ışık ve ateş elementini temsil ediyor gibi görünüyor” Doğu'nun Kutsal Kitapları 12, s. xvi).

Görsel 3. İmge 64, Kırmızı Kitap,2015

Agnihotra'nın kozmolojik doğrulamasını veriyor. Yeniden yaratılmak istenen Prajapati'nin ağzından Agni'yi nasıl yarattığını anlatarak başlıyor. Prajapati kendini Agni'ye sunuyor ve yemek üzere olduğu için kendini ölümden kurtarıyor. Agnihotra(ateş şifası) gün doğumunda ve batımında gerçekleştirilen bir veda ayinidir. Ayini gerçekleştirenler kendilerini arındırır, kutsal bir ateş yakar ve tılsımlı sözlerle Agni'ye dua eder. (Jung, Liber Novus, s.264-265)

Görsel 4. İmge 111, Kırmızı Kitap,2015

Was frucht uns macht: wir woll nicht hungern. wir woll leb. wir woll das licht v. die wärme. v. darum be-
dürf wir deines. wie die grünende erde v. festliche lebende körp. do sollt bedarf / so bedarf wir als geist deines
lichtes v. deine wärme. ein soñ. lose geist wird zu schmarotzer di körpers. do gott also nährt d. geist.

Görsel 5. İmge 63, Kırmızı Kitap, 2015

Görsel 6. İmge 72, Kırmızı Kitap

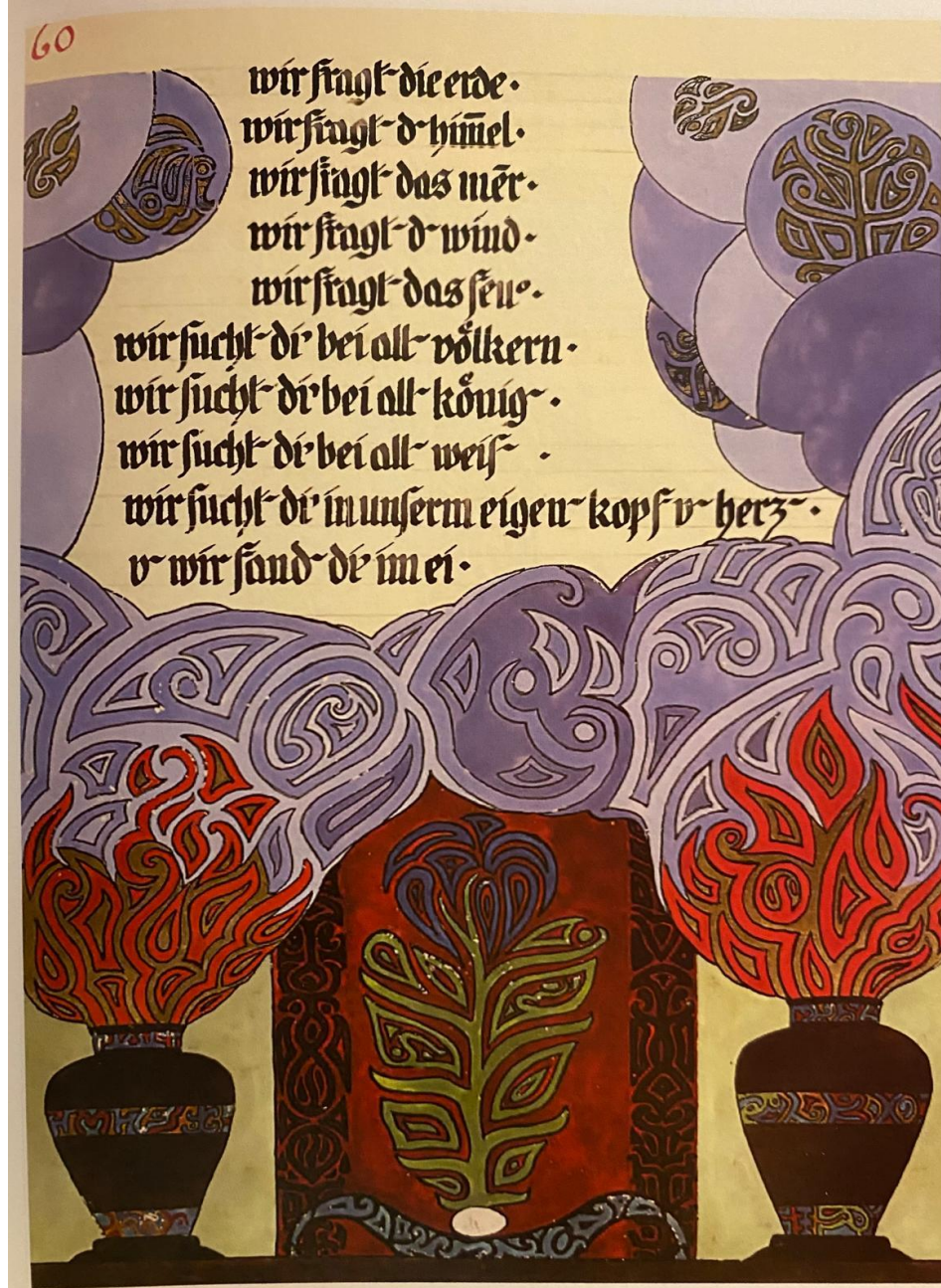

Görsel 7. İmge 169, Kırmızı Kitap

59
kome zu uns / die wir willig sind aus eigen will.
kome zu uns / die wir dir verfleh aus eigen geiste.
kome zu uns / die wir dir warm am eigen feu.
kome zu uns / die wir dir heit aus eigen kum.
kome zu uns / die wir dir erzeug aus eigen leibe.
kome kind / zu val v mull.

Görsel 8. İmge 59, Kırmızı Kitap

Görsel 9. İmge 60, Kırmızı Kitap

Resim yazısı: "hiranyagarbha." Rig Veda'da hiranyagarbha Brahma'nın doğduğu ilk tohumudur. Jung'daki Doğunun Kutsal Kitapları'nın 37. Cildinde (Veda İlahileri) kesilen tek kısım baştaki "Bilinmeyen Tanrı'ya" ilahisidir. Şöyle başlar: "Başlangıçta Altın Çocuk (Hiranyagarbha) doğruldu, doğar doğmaz olan her şeyin efendisi oldu. Yeryüzünü ve gökyüzünü oluşturdu: Adaklarımızı adayacağımız Tanrı kimdir? (s.1). Jung'daki Doğunun Kutsal Kitapları'nın Upanişadlar bölümünde Maitrayana-Brahmana-Upanishad sayfa 311'e bir kağıt sıkıştırılmış. Bölüm şöyle başlıyor: "Aynı Benliğe de Hiranyagarbha denir" (cilt 15, böl. 2).

Görsel 10. İmge 70, Kırmızı Kitap

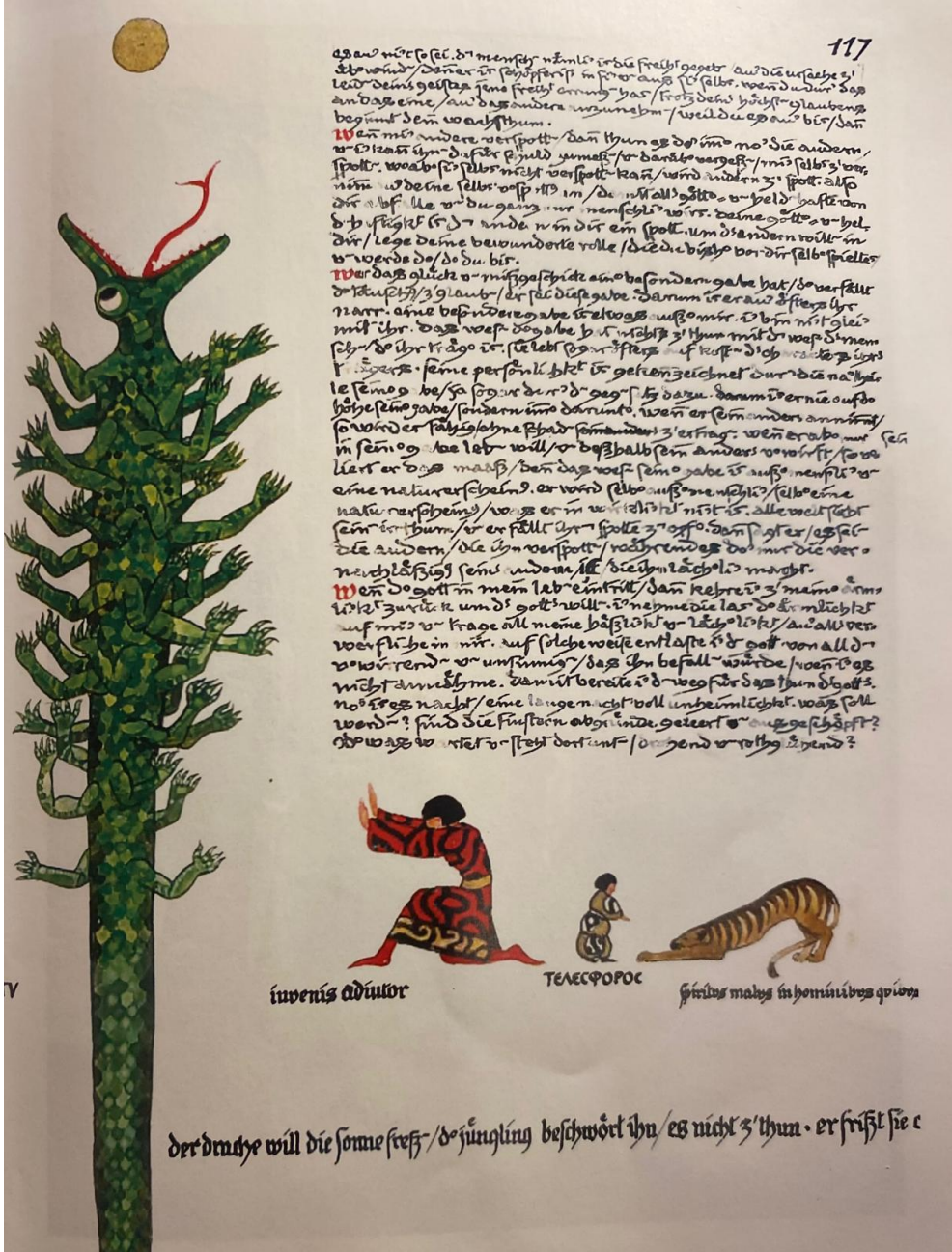
Görsel 11. İmge 36, Kırmızı Kitap

Resim yazısı: 1915 Noel’inde basılmıştır. İzdubar betimi güçlü bir şekilde Wilhelm Roscher’in Ausführlisches Lexikon der Griechischen und Romischen Mythologie’deki resmini andırıyor. Bunun bir kopyası Jung’da vardı ([Leipzig: Teubner, 1884-1937], vol.2, s.775). İzdubar bugün Gilgamesh olarak bilinen figürün ilk adlarından biridir. Peter Jensen 1906’da şu notu düşmüş: ‘‘ Bugün destanın ana kahramanının önceden sanıldığı gibi Giçubar ya da İzdubar değil, Gilgamesh olduğu biliniyor.’’ (Das Gilgamesch – Epos in der Weltliteratur [Strassburg: Karl Triebner, 1906] s. 2). Jung 1912’de Libidonun Dönüşümleri ve Sembolleri’nde Gilgamesh Destanı’na yer vermiş, düzeltilmiş formu kullanmış ve Jensen’in çalışmasından da birkaç yerde bahsetmiştir. Jung, Liber Novus, s. 238

Görsel 12. İmge 45, Kırmızı Kitap

Resim yazısı: ‘‘Arthava-veda 4, 1, 4.’’ Erkeklik gücünü artırmak için söylenen tılsımlı sözlerdir. Burada yaralı boğa Tanrı İzdubar’ın iyileşmesi ile bağlantı kuruluyor.

Görsel 13. İmge 117, Kırmızı Kitap

Resimdeki metin: (Atmavictu) ; (iuvenis adiutor) [genç destekçi] ; [TELESPHORUS]; (spiritus malus in hominibus quibusdam) [bazı insanlardaki kötücül tin]. Resim yazısı: “Ejderha güneşi yemek istiyor ve genç ona yapmaması için yalvarıyor. O yine de yiyor.” Atmaviktu (buradaki yazılışıyla) ilk olarak 1917’de Kara Kitap 6’da karşımıza çıkıyor. 25 Nisan 1917 tarihli fantezi şöyle özetlenebilir: Yılan Atmaviktu’nun binlerce yıl yoldaşı olduğunu söyler. Önce yaşlı bir adamdır, sonra ölür ve bir ayı olur. Sonra ölür ve su samuru olur. Sonra ölür ve semender olur. Sonra yine ölür ve yılan dönüşür. Yılan Atmaviktu’dur. Ondandır hala bir kara yılanıyken, bir hata yapmış ve insan olmuştur. Jung’un ruhu Atmaviktu’nun kobold cini, yılan büyücü, yılan olduğunu söyler. Yılan benliğin çekirdeği olduğunu söyler. Atmaviktu yilandan Filemon’a dönüşür.(s.179). Jung’un Kusnacht’taki bahçesinde bir yılan heykeli bulunur.” Hayatımın en erken deneyimlerinden”de Jung şöyle yazıyor: “1920’de İngiltere’deyken bu çocukluk

deneyimimi hiç anımsamadığım halde ince bir odun parçasından iki benzer figür oymuştum. Bunlardan birini taştan ve daha büyük olarak bir kez daha yaptım ve bu şimdi Kusnacht’taki

bahçemde duruyor. Ancak o zaman bilinçdışım bana bir isim verdi. Bu figürün adı Atmavictu, ‘yaşamın soluğu’ olacaktı. Bu, çocukluğumun sonradan ‘yaşamın soluğu’ yaratıcı itkisi olduğu manken bir Kabiri’dir.(JA s.29-30;karş. Anılar, s. 38-39).

Atmavictu için bkz. İmge 117’ye not. 20 Mayıs 1917’de Filemon şöyle der: ‘‘Atmavictu olarak bir hata yaptım ve insan oldum. Benim adım İzdubar mıydı? Ona öylece yaklaştım. Beni kötürüm kıldı. Evet, insan beni kötürüm bıraktı ve beni bir ejderhanın yılanına dönüştürdü. Neyse ki hatamı gördüm ve ateş yılanı yuttu. Böylece Filemon var oldu. Benim biçimim görünüştür. Önceden görünüşüm biçimdi’’(Kara Kitap, s.195) Jung Anılar’da şöyle diyor: ‘‘Daha sonra Filemon’u benim Ka olarak adlandırdığım başka bir figür daha canlandırdı. Eski Mısır’da ‘Kralın Ka’sı’ onun dünyevi biçimi, beden bulmuş ruhuydu. Fantezimde ka- ruh alttan, derin bir kuyudan gelir gibi yeryüzünden geldi. Onun bir resmini yaptım, yeryüzüne bağlı biçimini, taştan bir kaidesi olan sütun ve üstü bronzdan. Resmin üzerinde bir yalıçapkını kanadı, arasında Ka’nın başını çevresinde parıldayan yıldızlar nebulası. Ka’nın ifadesinde iblisi andıran bir şey var; Mefistovari bile denebilir. Bir elinde renkli bir pagoda ya da bir kutsal emanet sandığı, diğerinde bir taş kalem tutuyor ve bununla sandığın üzerinde çalışıyor. Şöyle diyor: ‘Tanrıları altın ve mücevherler içinde gömen benim.’ Filemon’un topal bir ayağı ve kanatlı bir ruhu var, Ka ise bir yeryüzü iblisi ya da metal iblis olarak resmediliyor. Filemon tinsel yöndü, anlamdı, Ka ise bir yeryüzü iblisi ya da metal iblis olarak resmediliyor. Filemon tinsel yöndü, anlamdı, Ka ise –o dönemde yabancı olduğum- Yunan simyasındaki Antroparyon gibi doğanın tını. Ka her şeyi gerçek yapıyordu ama aynı zamanda yalıçapkını tinini, anlamı kapıyordu ya da onun yerine güzelliği, ‘sonrasız yansımaya’ koyuyordu. Zamanla simya üzerine çalışarak iki figürü birleştirmeyi başardım,’’(s.209-10). Wallace Budge şöyle diyor: ‘‘Ka soyut bir birey ya da kişilikti. Ait olduğu insanın biçimini ve niteliklerini taşıyordu ve normal ikamet yeri bedenle birlikte lahit olsa da istediği zaman dışarı çıkabiliyordu; insandan bağımsızdı ve gidip herhangi bir heykelinde durabilirdi’’(Mısır Ölümler Kitabı, s.14) . Jung 1928’de şu yorumu getiriyor: ‘‘Gelişimin daha yüksek bir düzeyinde, ruh ideasının zaten olduğu yerde, imgelerin hepsi artık yansıtılmaz... şu ya da bu karmaşa artık yabancı gelmeyecek, kendine ait bir şeymiş gibi görülecek kadar yakınlaşır. Yine de ait olduğu hissi başlangıçta karmaşanın bilincin öznel bir içeriği olduğunu hissetmeye yol açacak kadar güçlü değildir. Hala bilinç ile bilinçdışı arasında bir çeşit kimsenin olmayan topraklardır, yarı gölgede kalmaya, kısmen bilinçli özneye ait ya da yakın olmaya kısmen özerk bir varlık olmaya ve bilinçle bu şekilde buluşmaya devam eder. Her halükarda öznenin yönelimlerine zorunlu olarak boyun eğmez, daha yüksek bir düzeyde bile olabilir, genellikle esin ya da uyarı ya da doğüstü bilgi kaynağıdır. Psikolojik olarak bu tip bir içerik henüz tam olarak bütünleşmemiş kısmen özerk bir karmaşa olarak açıklanabilir. İlksel ruhlar, Mısır’dan Ba ve Ka bu tipte karmaşalardır’’(Ben ile Bilinçdışı Arasındaki İlişkiler, s. 295). Jung, Liber Novus, s. 322-323

Görsel 14. İmge 119, Kırmızı Kitap

Lanetli ejderha güneşi yedi, karnı yanıp açıldı ve güneşin altınını kanıyla birlikte vermemeli. Bu Atmavictu'nun, yaşının dönüşü. Çoğalan yeşil örtüyü yok eden Siefried'ı öldürmeme yardım eden gençtir.

Onun uğruna birçok insanı, kitabı ve düşüncemi bir yana bıraktım ama dahası, mevcut dünyadan çekildim ve düz ve yalın olanı, en anlık olanı yaptım gizli amacına hizmet etmek için. Ona, karanlık olana hizmet ederek merhamet yolunda bir başkasıyla karşılaşıyorum. Niyetler ve dilekler bana eziyet ederse, en yakınımıdaki neyse onu düşünür, hisseder ve yaparım. Böylece en uzak bana ulaşır. Jung, Liber Novus, s.321

Görsel 15. İmge 123, Kırmızı Kitap

‘‘Bu kutsal su kabı. Kabiri ejderhanın bedeninde filiz veren çiçeklerden doğar. Yukarıda da tapınak.(Jung, Liber Novus: 323.)

2.3. Modern Sanat Dönemi İçerisinde Arketipleri Eserlerinde Uygulayan Sanatçılar

Görsel 16. Jo Fairfax, Soytarı, 2024. Erişim: 26.05.2024 <https://www.jofairfaxstudio.com>

Görsel 17. Jo Fairfax, Bilge, 2024. Erişim: 26.05.2024 <https://www.jofairfaxstudio.com>

Görsel 18. Jo Fairfax, Aşık, 2024. Erişim: 26.05.2024 <https://www.jofairfaxstudio.com>

Görsel 19. Jo Fairfax, Yaratıcı, 2024. Erişim: 26.05.2024 <https://www.jofairfaxstudio.com>

Görsel 20. Jo Fairfax, Hükümdar, 2024. Erişim: 26.05.2024 <https://www.jofairfaxstudio.com>

Jackson Pollock'a Etkileri

1930'ların başlarında Amerika, Sigmund Freud'un psikanalitik teorilerine büyük bir ilgi duymaya başlamıştır. Bu dönemde, New York Psikanalitik Kulübü'nün kurulması, Carl Jung'un fikirlerinin

yayılanmasında önemli bir rol oynamış, eserlerinin İngilizce'ye çevrilip yayımlanması, Amerika'da geniş bir kitle tarafından tanınmasını sağlamıştır. Dönemin ünlü ressamı Jackson Pollock, hem Freud'un hem de Jung'un görüşlerine derin bir ilgi duymuş ve New York Psikanalitik Kulübü'nün kurucuları ve üyeleri ile yakın ilişkiler geliştirmiştir.

1930ların sonlarında Jackson Pollock, alkolizm ve akut depresyon ile Jung ekolü üzerinden psikanaliz çalışmalarını sürdüren Dr. Joseph Henderson ile tedavi sürecine girmiştir. Pollock'un imgelerini ele alan çizimlerini tedavinin bir parçası olarak değerlendirmiştir. Bazı eleştirmenler ve sanat tarihçilerinin, Pollock'un ölümünün ardından, Henderson'ın yayınladığı Pollock'a ait terapi sırasında ortaya çıkardığı bu çalışmalarını Jung'un psikanaliz kuramları ile değerlendirmesine neden olmuştur.

Pollock'un içe kapanık bir kişiliğe sahip olduğunu belirten Dr. Henderson, daha iyi iletişim sağlamak amacıyla, Pollock'tan seanslara gelirken yaptığı çizimleri getirmesini istemiştir. Ayrıca, Henderson, hastasının seanslar sırasında da çizimler yaptığını belirtmiştir. Pollock'un farklı bloknötlere önlü arkalı yaptığı toplam 83 çizim bulunmaktadır. Henderson New York'tan ayrılırken, Pollock bu çizimleri doktoruna aylık hediyesi olarak vermiştir. Guaj tekniği ile çalıştığı resimde Pollock'un imzası bulunmaktadır. Guaj dışındaki çizimlere Pollock tarafından ne isim verilmiş ne de tarih veya imza atılmıştır. Pollock, terapi sırasında Jung'un güneş kursu, yeniay, gamalı haç, mandala ve simya sembolleri gibi konularını ve motiflerini tekrar tekrar kullanmıştır. Sanatında bilinçdışı yansıtan imgeleri "bilinçli olarak" değil, doğal bir şekilde ortaya koymuştur. Kendisi de "Resimlerimin kaynağı bilinçdışıdır" demiştir.

Bir makalede, Pollock'un bir çizimi üzerine yapılan yorumda, çizimdeki grotesk insan ve hayvan formlarının Pollock'un içine kapanık bir ruh halini yansıttığı belirtilmiştir. Henderson'dan sonra Dr. Laszlo ile terapiye devam eden Pollock, temel sorununun resim yapamamak olduğunu ifade etmiştir. Sanatçı Robert Motherwell, 1944'te Pollock'un "doğru konuyu bulmakta zorlandığını" yazmıştır.

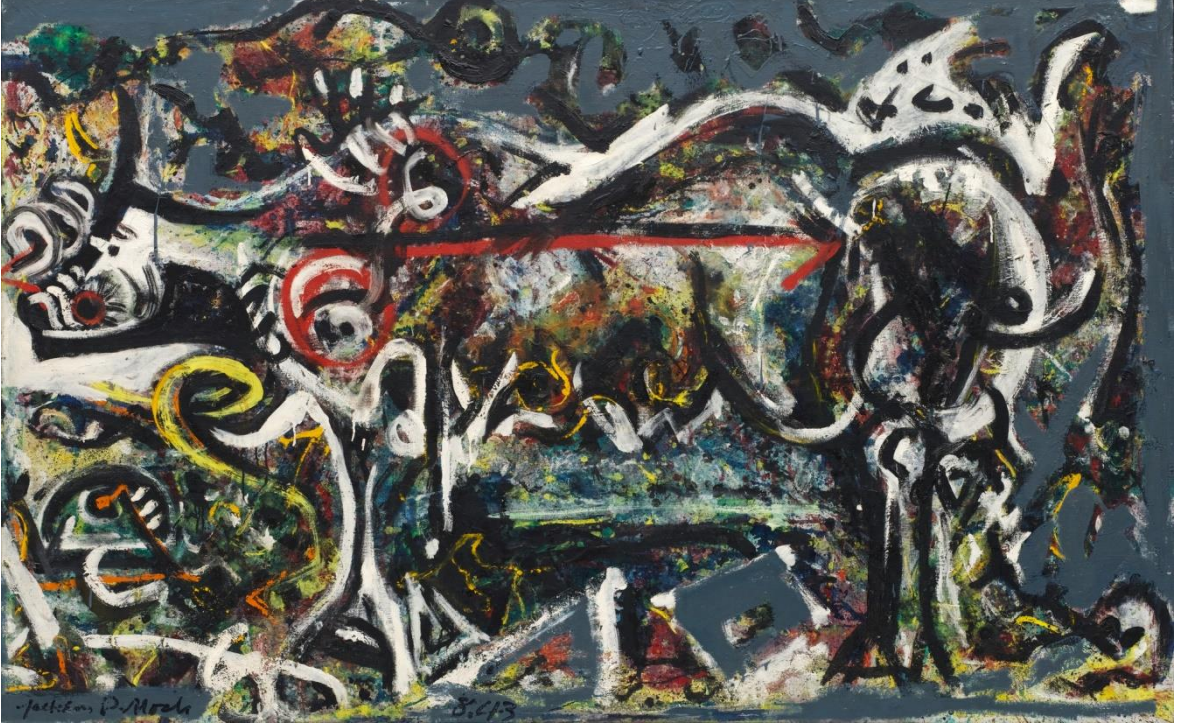
Psikanaliz, Pollock'un mitolojik resimlerinde yer alan sembolik temalarla tanışmasını sağlamıştır. Bu temalar arasında "Bird" (1942) resmindeki yüksek bilinç arayışı, "Male and Female" (1942) resmindeki anima ve animus ilişkisi, "Pasiphae" (1943) resmindeki alt benlikle mücadele ve "She Wolf" (1943) resmindeki arketipik figürler bulunmaktadır.

Eleştirmen Donald Kuspit, Pollock'un Jung mitolojisi ve kolektif bilinçle olan ilgisinin, sanatçının kendi patolojisini gizleme ihtiyacından kaynaklandığını öne sürmüştür. Jungçu düşünceler, Pollock'un sanatına derinlik katmış ve ona belirsizliklerle dolu bir süreçte bir anlam duygusu sağlamıştır. Jung'un arketipleri, Pollock'un karşılaştığı zorlukları aşmasına yardımcı olan bir savunma mekanizması olmuştur.

Sonuç olarak, Pollock'un Jungçu terimlerle yorumlanması, hem psikanalitik hem de sanat tarihi açısından karmaşık bir mesele olmuştur. Pollock'un imgelemine sadece Jungçu bir ikonografi olarak görmek, onun sanatsal mirasının tümünü kavramak için yetersiz kalmaktadır. Pollock'un eserlerinde bilinçli ve bilinçdışı unsurların birleşimi, sanatçının derin ve çok yönlü sanatsal yaklaşımını yansıtmaktadır.

Görsel 21. Jackson Pollock, Pasiphaë, 1943-44, tuval üzerine yağlıboya, 142,6 × 243,8 cm. New York, Metropolitan Sanat Müzesi

Görsel 22. Jackson Pollock , She Wolf, 1943, tuval üzerine yağlı boya, guaj ve alçı, 106,4 x 170,2 cm, Modern Sanat Müzesi (MoMA) , New York, USA.

Görsel 23. Jackson Pollock, 1938-41, Tuval üzerine yağlıboya ve kum, 70,5 x 61,6 cm, Modern Sanat Müzesi (MoMA) , New York, USA.

Görsel 24. Jackson Pollock, Male and Female, 1942, Tuval üzerine yağlı boya, 194.3 × 132.1 cm.
Philadelphia Sanat Müzesi, Pensilvanya.

Jackson Pollock'un "Male and Female" adlı 1942 tarihli eseri, arketip niteliğindeki karşıtlıkları vahşi bir şiddetle ve kozmik güçleri harekete geçiren mitolojik bir enerjiyle ifade eder. Eserin erkek totemik figürü, hem avcı hem de yağmacı olarak tasvir edilmiştir ve eşleşme şansı konusunda bir dizi matematiksel yasa için kara tahta haline getirilmiş gibi görünmektedir. "Male and Female"

eseri, Jung'un zıtlıklar ilkesi konseptine uygundur. Resimde yer alan çeşitli işaretler, özellikle gözler, dikkat çekicidir. Dişi totemin tabanında ve resmin sağ ortasında yer alan bu gözlerin kuşku figürleri olabileceği düşünülmektedir. İşaretler, resimde ikinci bir hikayeyi anlatıyor gibidir. Bu, anima ve animus arasındaki ilişkiyi yansıtır.(Jackson Pollock ve Jung ilişkisi / The relationship between Jackson Pollock and Jung, Süreyya Öztürk Kamışoğlu, 2012)

SERAMİK FORM ÜZERİNDE ARKETİP KAVRAMI UYGULAMALAR

Seramik formlar üzerinde gölge, persona ve kolektif bilinçdışı teorileri ele alınmıştır. Psikoloji, felsefe alanına uzun süre konu edinilmiş olan, ‘‘Bireyin kişilik oluşumuna ve seçimlerine kim karar veriyor?’’ sorusundan yola çıkarak oluşturulmuştur.

İstiridye kabuğu tarih boyunca birçok uygarlıkta yeniden doğuşu temsil etmiştir. İstiridye kabuğunun içerisindeki seramik el formu ise kolektif bilinçdışının izlerini, yönlendirmeyi, formun siyah kullanımı ise kolektif bilinçdışının rüya, anımsama gibi yollar ile ulaşılabilirliğinin kişisel bilinçdışı aksine kolay olmamasının tasviridir. İnsan zihninin derinliklerinde taşınan tüm izler insanı yönlendirmekte, şekillendirmektedir.

Gölge teorisini konu edinen el formu, Jung'un yaşamı ying-yan felsefesi ile ele almasından ileri gelmektedir. Persona-gölge, anima-animus gibi teorileri zıtlıkların varlığından beslenmektedir. Birey, zıttının varlığı ile güçlenmektedir.

Persona teorisini ele alan seramik form, tek bir birey üzerindeki maskeleri temsil etmektedir. Gölge de içerisinde bulunan form, bireyin toplumda kabul görme amacıyla, kimliğinin de içerdiği tüm personalar ile ele alınmıştır.

Anima- animus, dokular aracılığı ile ele alınmış, bütün bir parçadan ayrılmış iki form olarak yansıtılmıştır.

Benlik(öz) kavramını ele alan formlar ise kütleli formların içinde benliği oluştururken ayrıştırdığı parçalar olarak düşünülmüştür.

3.BÖLÜM. SERAMİK FORM ÜZERİNDE ARKETİP KAVRAMI UYGULAMALARI

Görsel 25. İsimless 1, ‘‘Detay’’, 32x30 cm, Seramik, Serbest Şekillendirme - Kalıpla Şekillendirme, 1050°C / Siyah-Şeffaf Sır. (Kişisel Fotoğraf Arşivi), 2024.

Görsel 26. İsimsiz 2, 32x30 cm, Seramik, Serbest Şekillendirme – Kalıpla Şekillendirme, 1050°C / Siyah-Şeffaf Sır. (Kişisel Fotoğraf Arşivi), 2024.

Görsel 27. İsimless 3, ‘‘Detay’’, 32x30 cm, Seramik, Serbest Şekillendirme - Kalıpla Şekillendirme, 1050°C / Siyah-Şeffaf Sır. (Kişisel Fotoğraf Arşivi), 2024.

Görsel 28. İsimless 4, ‘‘Detay’’, 32x30 cm, Seramik, Serbest Şekillendirme - Kalıpla Şekillendirme, 1050°C / Siyah-Şeffaf Sır. (Kişisel Fotoğraf Arşivi), 2024.

Görsel 29. İsimsiz 5, 18x10 cm, Seramik, Kalıpla Şekillendirme, 1050°C / Siyah-Şeffaf Sır.
(Kişisel Fotoğraf Arşivi), 2024.

Görsel 30. İsimsiz, 18x10 cm, Seramik, Kalıpla Şekillendirme, 1050°C / Siyah-Şeffaf Sır. (Kişisel Fotoğraf Arşivi), 2024.

Görsel 31.

İsimsiz 7, 50x30 cm, Seramik, Serbest Şekillendirme, 1200°C / Anagama Pişirimi (Kişisel Fotoğraf Arşivi), 2023.

Görsel 32. İsimless 8, "Detay", 50x30 cm, Seramik, Serbest Şekillendirme, 1200°C / Anagama Pişirimi. (Kişisel Fotoğraf Arşivi), 2023.

Görsel 33. İsimsiz 9, ‘Detay’, 50x30 cm, Seramik, Serbest Şekillendirme, 1200°C / Anagama Pişirimi. (Kişisel Fotoğraf Arşivi), 2023.

Görsel 34. İsimsiz 10, ‘Detay’, 50x30 cm, Seramik, Serbest Şekillendirme, 1200°C / Anagama Pişirimi. (Kişisel Fotoğraf Arşivi), 2023.

Görsel 35. İsimsiz 11, 20x25 cm, Seramik, Serbest Şekillendirme, 1050°C / Süt Pişirimi 220°C.
(Kişisel Fotoğraf Arşivi), 2024.

Görsel 36. İsimsiz 12, ‘‘Detay’’, 20x25 cm, Seramik, Serbest Şekillendirme, 1050°C / Süt Pişirimi 220°C. (Kişisel Fotoğraf Arşivi), 2024.

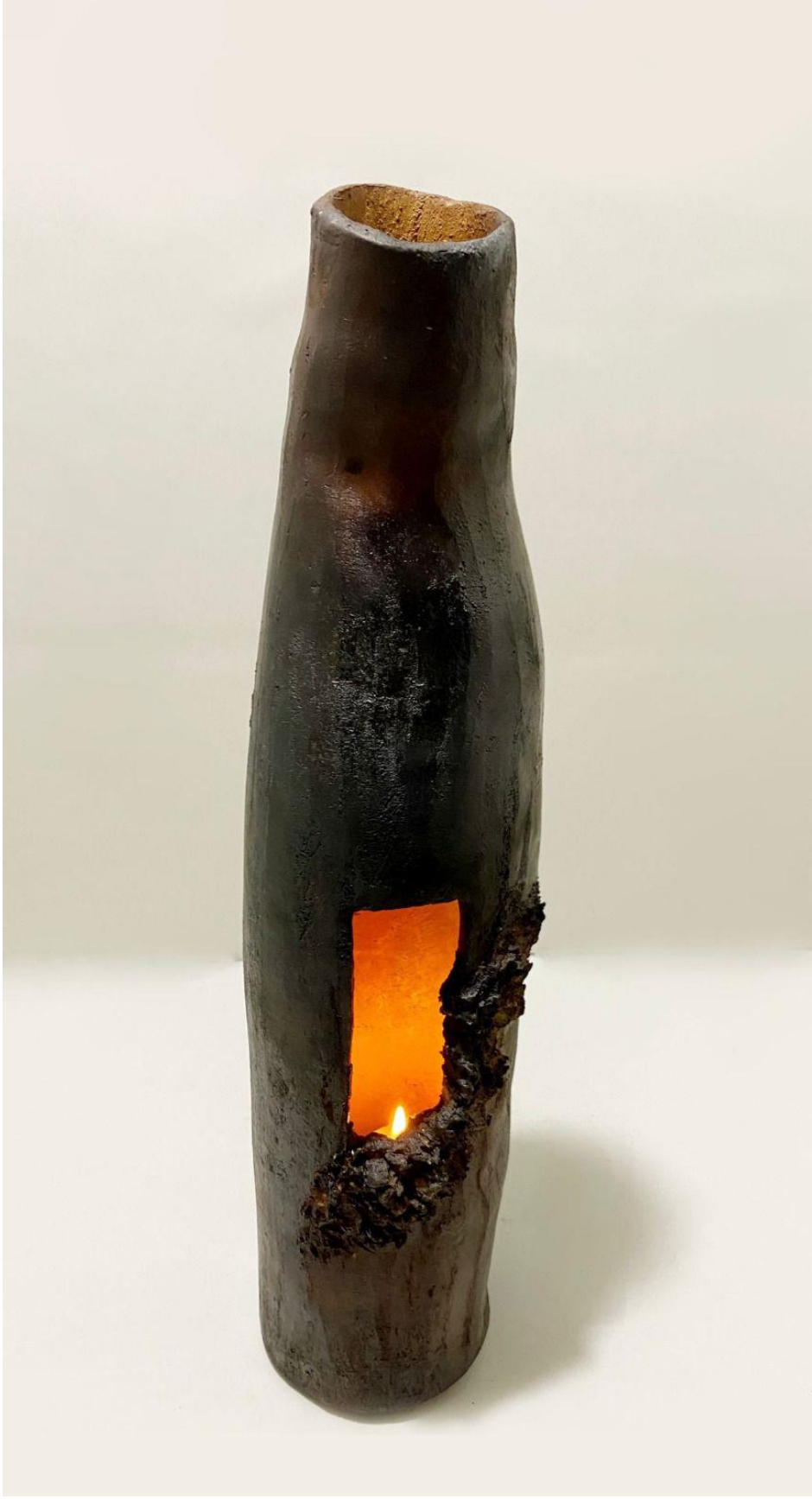
Görsel 37. İsimless 13, "Detay", 20x25 cm, Seramik, Serbest Şekillendirme, 1050°C / Süt Pişirimi 220°C. (Kişisel Fotoğraf Arşivi), 2024.

Görsel 38. İsimless 14, "Detay", 25x30 cm, Seramik, Serbest Şekillendirme, 1050°C / Süt Pişirimi 220°C. (Kişisel Fotoğraf Arşivi), 2024.

Görsel 39. İsimless 15, "Detay", 25x30 cm, Seramik, Serbest Şekillendirme, 1050°C / Süt Pişirimi 220°C. (Kişisel Fotoğraf Arşivi), 2024.

Görsel 40. İsimsiz 16, 40x10 cm, Seramik, Serbest Şekillendirme, 1050°C / Süt Pişirimi 220°C.
(Kişisel Fotoğraf Arşivi), 2024.

Görsel 41. İsimless 17, "Detay", 40x10 cm, Seramik, Serbest Şekillendirme, 1050°C / Süt Pişirimi 220°C. (Kişisel Fotoğraf Arşivi), 2024.

Görsel 42. İsimsiz 18, ‘‘Detay’’, 40x10 cm, Seramik, Serbest Şekillendirme, 1050°C / Süt Pişirimi 220°C. (Kişisel Fotoğraf Arşivi), 2024.

Görsel 43. İsimsiz 19, 50x15 cm, Seramik, Serbest Şekillendirme, 1050°C / Süt Pişirimi 220°C.
(Kişisel Fotoğraf Arşivi), 2024.

Görsel 44. İsimless 20, "Detay", 50x15 cm, Seramik, Serbest Şekillendirme, 1050°C / Süt Pişirimi 220°C. (Kişisel Fotoğraf Arşivi), 2024.

Görsel 45. İsimsiz 21, 50x15 cm, Seramik, Serbest Şekillendirme, 1050°C / Süt Pişirimi 220°C.
(Kişisel Fotoğraf Arşivi), 2024.

Görsel 46. İsimsiz 22, 25x15 cm, Seramik, Serbest Şekillendirme, 1050°C / Süt Pişirimi 220°C.
(Kişisel Fotoğraf Arşivi), 2024.

Görsel 47. İsimsiz 23, 25x15 cm, Seramik, Serbest Şekillendirme, 1050°C / Süt Pişirimi 220°C.
(Kişisel Fotoğraf Arşivi), 2024.

SONUÇ

Sanatı bilinçdışı belleğin ifadesi olarak ele alan Jung, geliştirdiği bilinç şemasını gözlemlerinde kullanmıştır.

İnsanı bir muamma olarak tanımlayan Jung, ekolü ile bireyleşme süreci sunarken ‘benlik’ zeminine gelmek isteyen insanın, zihnin alt ve üst katmanlarındaki sıkıntı, acı ve haz eylemlerinden kurtulacağını ifade eder. (Jung, 2020)

Yaratma kavramını feminen olarak tanımlayarak annelik – doğurganlık ile bağdaştıran Jung, yaratım sürecini bilinçdışı, ‘anneler alemi’ olarak nitelendirdiği alandan geldiğini ifade etmiştir. Kişisel yaşam amaçları dışında yüksek bir insan olarak sanatçıyı tanımlayan Jung, sanatçı için ‘kollektif insan’ terimini kullanmıştır.

Arketipler tek başına birey üzerinde etkin olmamıştır. Ancak bilinç ile temasında olumlu veya olumsuz sonuçlara sebep olmuştur.

Jung, sanat eserini oluşturan bireyler üzerindeki kişisel bilinçdışı-kollektif bilinçdışı unsurları incelemiştir. Jung bu yansımaları, eserler üzerinde gerek akımlar etkisiyle gerek sanatın dönüşen ve değişen yapısı ile ele almıştır. Birey, gölge yanlarını gerektiğinde açığa çıkarmış ve sanat eserlerinde bunun izlerini taşımıştır. 19. ve 20. yüzyıllarda psikanalizmin doğuşu ile sanat eserlerine farklı yorumlamalar getirilmiş ve sonrasında sanat bir terapi yöntemi olarak kullanılmıştır. Jung, ‘Kırmızı Kitap’ isimli eserinde fantezilerini kaleme alırken sunduğu imgeler ve semboller ile bilinçaltı yolculuğunda benlik kavramını keşfe çıkmış ve birçok spiritüel imge kullanmıştır. Arketip öğeler sanat eserlerinde izleyicinin kişisel ve kollektif bilinçdışını keşfetmesine yol açarak yoğun bir deneyim kazanmasına olanak sağlamıştır. İzleyicisi tarafından, sanatçının tetikleyici unsurlardan

beslenerek gerçekleştirdiği sanat eserlerinin, yine izleyici tarafından kolektif bilindişi ile aynı ya da farklı bir algı ile değerlendirildiği sonucuna varılabilir. Sembollerden oluşan Jung evreninde, sinema, edebiyat ve plastik sanatlar üzerinde arketipler vasıtasıyla seyirci üzerinde gözlemler yapılmıştır. Jung, farklı alanlarda sanatçılar ile yaptığı görüşmeleri de kitaplarında kaleme almıştır. Bu yüksek lisans sanat çalışması raporu kapsamında yapılan seramik formların hedefinde izleyicinin bilindişından aktarılan kitlesel etki durumlarını incelemek temel hedef olarak belirlenmiştir. Kullanılan doku, formlardaki boşluklar, boşlukların içerisinden çıkan dokular, pürüzsüz bir yüzeyin aksine zıt bir doku kullanımı ve bu i ie geçen yapılar ile ele alınan kavram gölge, anima-animus- persona- öz temel arketiplerdir. Bu formlar izleyicinin deneyimi ile yorumuna bırakılmıştır.

KAYNAKÇA

C. G. Jung (2001), İnsan Ruhuna Yöneliş, çev. Engin Büyükinâl, Say Yayınları, İstanbul.

C.G. Jung(2003), Dört Arketip, çev..Zehra Aksu Yılmaz, Metis Yayınları, İstanbul.

C.G. Jung (2015), Kırmızı Kitap, çev. Okhan Gündüz, Kaknüs Yayınları, İstanbul.

C.G. Jung (2017), Ruh, çev. İsmail Hakkı Yılmaz, Pinhan Yayıncılık, İstanbul.

C.G. Jung (2020), Dışa Bakan Rüya Görür İçe Bakan Uyanır, Destek Yayınları, İstanbul.

C.G. Jung(2020), Psikiyatri Araştırmaları, çev. İsmail Hakkı Yılmaz, Pinhan Yayıncılık, İstanbul.

C.G. Jung (2022), Bilinç ve Bilinçdışı, çev. Adem Beyaz, Canberk Şeref, Pinhan Yayıncılık, İstanbul.

Gençtan E, (1993), Psikanaliz ve sonrası, İstanbul : Remzi Kitapevi, 1995

Jackson Pollock ve Jung ilişkisi / The relationship between Jackson Pollock and Jung, Süreyya Öztürk Kamışoğlu, 2012

J. Fineberg (2014),1940'tan Günümüze Sanat, çev. Simber Atay Eskier, Göral Erinç Yılmaz, Karakalem Kitabevi Yayınları.

Murdock L. N. (2016). Psikolojik danışma ve psikoterapi Kuramları. (Akkoyun F.çev.). Nobel yayıncılık. Ankara

N. Lynton (1982), Modern Sanatın Öyküsü, çev. Cevat Çapan, Sadi Öziş, Remzi Kitabevi Yayınları, İstanbul.

Shaf S. R. (2016). Psikoterapi ve Psikolojik Danışma Kuramları, (Voltan Acar N. çeviri). Ankara: Nobel yayıncılık

YAYIMLAMA VE FİKRİ MÜLKİYET HAKLARI BEYANI

Enstitü tarafından onaylanan lisansüstü tezimin/raporumun tamamını veya herhangi bir kısmını, basılı (kâğıt) ve elektronik formatta arşivleme ve aşağıda verilen koşullarla kullanıma açma iznini Hacettepe Üniversitesi'ne verdiğimi bildiririm. Bu izinle Üniversite'ye verilen kullanım hakları dışındaki tüm fikrî mülkiyet haklarım bende kalacak, tezimin/raporumun tamamının ya da bir bölümünün gelecekteki çalışmalara (makale, kitap, lisans ve patent vb.) kullanım hakları bana ait olacaktır.

Tezin/Sanat Çalışması Raporunun kendi orijinal çalışmam olduğunu, başkalarının haklarını ihlal etmediğimi ve tezimin/sanat çalışması raporunun tek yetkili sahibi olduğumu beyan ve taahhüt ederim. Tezimde/sanat çalışması raporumda yer alan, telif hakkı bulunan ve sahiplerinden yazılı izin alınarak kullanılması zorunlu metinleri yazılı izin alınarak kullandığımı ve istenildiğinde suretlerini Üniversite'ye teslim etmeyi taahhüt ederim.

Yükseköğretim Kurulu tarafından yayınlanan **Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge*** kapsamında tezim/sanat çalışması raporum aşağıda belirtilen haricinde YÖK Ulusal Tez Merkezi/ H.Ü. Kütüphaneleri Açık Erişim Sisteminde erişime açılır.

Enstitü/ Fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ... yıl ertelenmiştir. (1)

Enstitü/ Fakülte yönetim kurulu kararı ile tezimin erişime açılması mezuniyet tarihimden itibaren ... ay ertelenmiştir. (2)

Tezimle ilgili gizlilik kararı verilmiştir. (3)

22/11/2024

Sude ORKUN

*Lisansüstü Tezlerin Elektronik Ortamda Toplanması Düzenlenmesi ve Erişime Açılmasına İlişkin Yönerge

- (1) Madde 6.1. Lisansüstü teze ilgili patent başvurusu yapılması veya patent alma sürecinin devam etmesi durumunda, tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu iki yıl süre ile tezin erişime açılmasının ertelenmesine karar verebilir.
- (2) Madde 6.2. Yeni teknik, materyal ve metotların kullanıldığı, henüz makaleye dönüşmemiş veya patent gibi yöntemlerle korunmamış ve internette paylaşılması durumunda 3. şahıslara veya kurumlara haksız kazanç imkânı oluşturabilecek bilgi ve bulguları içeren tezler hakkında tez danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulunun gerekçeli kararı ile altı ayı aşmamak üzere tezin erişime açılması engellenebilir.
- (3) Madde 7.1. Ulusal çıkarılan veya güvenliği ilgilendiren, emniyet, istihbarat, savunma ve güvenlik, sağlık vb. konulara ilişkin lisansüstü tezlerle ilgili gizlilik kararı, tezin yapıldığı kurum tarafından verilir. Kurum ve kuruluşlarla yapılan iş birliği protokolü çerçevesinde hazırlanan lisansüstü tezlere ilişkin gizlilik kararı ise, ilgili kurum ve kuruluşun önerisi ile enstitü veya fakültenin uygun görüşü üzerine üniversite yönetim kurulu tarafından verilir. Gizlilik kararı verilen tezler Yükseköğretim Kuruluna bildirilir.

Madde 7.2. Gizlilik kararı verilen tezler gizlilik süresince enstitü veya fakülte tarafından gizlilik kuralları çerçevesinde muhafaza edilir, gizlilik kararının kaldırılması halinde Tez Otomasyon Sistemine yüklenir.

Tez Danışmanının önerisi ve enstitü anabilim dalının uygun görüşü üzerine enstitü veya fakülte yönetim kurulu tarafından karar verilir.

ETİK BEYANI

Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü, Tez Çalışması Raporu Yazım Yönergesi'ne uygun olarak hazırladığım bu Tez Çalışması Raporunda,

- Tez/Sanat Çalışması Raporu içindeki bütün bilgi ve belgeleri akademik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- görsel, işitsel ve yazılı bütün bilgi ve sonuçları bilimsel ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- başkalarının eserlerinden yararlanması durumunda ilgili eserlere bilimsel normlara uygun olarak atıfta bulunduğumu,
- atıfta bulunduğum eserlerin bütününe kaynak olarak gösterdiğimi,
- kullanılan verilerde herhangi bir tahrifat yapmadığımı,
- bu Tez/Sanat Çalışması Raporunun herhangi bir bölümünü bu üniversitede veya başka bir üniversitede başka bir Tez Çalışması Raporu çalışması olarak sunmadığımı

beyan ederim.

22/11/2024

Sude ORKUN

**YÜKSEK LİSANS/SANATTA YETERLİK/DOKTORA TEZİ/SANAT
ÇALIŞMASI RAPORU ORJİNALLİK RAPORU**

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ

Güzel Sanatlar Enstitüsü

Tez/Sanat Çalışması Raporu Başlığı

Yukarıda başlığı verilen Tez/Sanat Çalışması Raporumun tamamı aşağıdaki filtreler kullanılarak Turnitin adlı intihal programı aracılığı ile Tez Danışmanım tarafından kontrol edilmiştir. Kontrol sonucunda aşağıdaki veriler elde edilmiştir:

Raporlama Tarihi	Sayfa Sayısı	Karakter Sayısı	Savunma Tarihi	Benzerlik Oranı (%)	Gönderim Numarası
21.11.2024	68	59210	27.09.2024	13	2527290636

Uygulanan filtreler:

1. Kaynakça hariç
2. Alıntılar dâhil
3. 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Hacettepe Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Tez/Sanat Çalışması Orijinallik Raporu Alınması ve Kullanılması Uygulama Esasları'nı inceledim ve çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim. (21/11/2024)

Sude ORKUN

Öğrenci No.: N21136898

Anasanat/Anabilim Dalı: Seramik

Program (işaretleyiniz):

Yüksek Lisans	Sanatta Yeterlik	Doktora	Bütünleşik Doktora
X			

DANIŞMAN ONAYI UYGUNDUR.

(Prof. Tuğrul Emre FEYZOĞLU)

**PROFICIENCY IN ART / MASTER'S THESIS /ART WORK REPORT
ORIGINALITY REPORT**

HACETTEPE UNIVERSITY
Institute of Fine Arts

Title

The whole art work report is checked by my supervisor, using Turnitin plagiarism detection software taking into consideration the below mentioned filtering options. According to the originality report, obtained data are as follows.

Date Submitted	Page Count	Character Count	Date of Thesis Defence	Similarity Index (%)	Submission ID
21.11.2024	68	59210	27.09.2024	13 3	2527290636

Filtering options applied are:

1. Bibliography excluded
2. Quotes included
3. Match size up to 5 words excluded

I declare that I have carefully read the Hacettepe University Institute of Fine Arts Guidelines for Obtaining and Using Thesis Originality Reports; that my thesis does not include any form of plagiarism; that in any future detection of possible infringement of the regulations, I accept all legal responsibility; and that all the information I have provided is correct to the best of my knowledge. I respectfully submit this for approval. (22/11/2024)

Sude ORKUN

Student No.: N21136898

Department: Ceramics

Program/Degree:

Master's	Proficiency in Art	PhD	Joint Phd
X			

SUPERVISOR APPROVAL
APPROVED
(Prof. Tuğrul Emre FEYZOĞLU)

